

Baltic Engagement
Centre for Combating
Information Disorders

BECID

VECI AUTO, IMIGRANTI UN KARŠ – UZ EIROPAS PARLAMENTU AR BIEDĒŠANU UN MELIEM?

6. JŪNIJS
2024

DAĻA D2.5 NO ES FINANSĒTĀ PROJEKTA AR ID 118471, KO KOORDINĒ TARTU
UNIVERSITĀTE (UTARTU).

Evita Puriņa | RE:BALTICA/RE:CHECK

Co-funded by the
European Union

Ja Baltijas valstīs gribi diskreditēt Eiropas Savienību, izplati ar zaļo kursu saistītus melus un puspatiesības – piemēram, ka ES tūlīt liks visiem braukt tikai ar elektroauto, neļaus remontēt vecas automašīnas un aizlieds apkurē izmantot malku. Tie Lietuvā, Latvijā un Igaunijā bijuši starp populārākajiem maldināšanas tematiem pirms šīm Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Ir arī labā ziņa: priekšvēlēšanu laiks pagājis bez milzīgiem dezinformācijas skandāliem.

Tas būtu vēl mierīgāks, ja dažādus melus vēlētajū mobilizēšanai neradītu politiķi paši. Īpaši Latvijā vairākas reitingu augšgalā esošas partijas aktīvi maldinājuši gan par zaļo kursu, gan ES migrācijas politiku, gan valdības darbu. Tam lielākoties tiek izmantots TikTok, kur potenciālos vēlētajus šoreiz meklē krietni vairāk partiju un kandidātu nekā iepriekš.

“ES NEĻAUS BRAUKT AR VECIEM AUTO”

Pēdējos gados vides politika Eiropā kļuvusi par vienu no galvenajiem maldināšanas tematiem līdzās Covid, Krievijas iebrukumam Ukrainā, LGBT+ tiesībām un dažādām sazvērestības teorijām. Baltijas valstis nav izņēmums. Pirms vēlēšanām šie maldi pastiprināti izplatīti kontekstā ar ES zaļo kursu.

Visās trīs valstīs dažādās variācijās izskan ar elektriskajiem automobiļiem saistītie mīti. Sociālo mediju maldinātājiem un pret zaļajām idejām noskaņotajiem politiķiem piespēlē klikšķu portāli. Latvijā viens no tiem maija beigās publicēja rakstu ar skaļu virsrakstu: “Braukt ar iekšdedzes dzinēju automobiļiem nedrīkstēsīm jau no 2030. gada”. Rakstā tam nekāds pamatojums netiek sniegts – var tikai noprast, ka autors to saista ar it kā gaidāmajiem milzu nodokļiem, kurus cilvēki nevarēsot samaksāt. Savukārt viena no ārpusparlamenta partijām (Jaunā konservatīvā partija) reklāmas plakātā ar saukli “Laiks piebremzēt zaļo kursu” raksta, ka “ļaus izmantot vecākas automašīnas”, it kā to būtu plānots aizliegt. Šis partijas pirmais numurs Tālis Linkaits pirms četriem gadiem bija Latvijas satiksmes ministrs un tolaik pats virzīja nodokļu celšanu veciem auto.

ES NEPLĀNO AIZLIEGT VECU AUTO LIETOŠANU, LABOŠANU, PĀRDOŠANU. DALĪBVALSTIS IR VIENOJUŠĀS, KA NO 2035. GADA VAIRS NEDRĪKSTĒS TIRGOT TIKAI JAUNUS AUTO AR IEKŠDEDZES DZINĒJIEM.

Līdztekus šiem vietējās izcelsmes maldiem faktu pārbaudītāji rakstījuši arī par tādiem, kas saistībā ar elektroauto klejo no valsts uz valsti. Piemēram, ka Francijas policijas elektriskie mikroautobusi vai elektroautobomiļu uzlādes vietas Austrālijā patiesībā tiek darbinātas ar degvielas ģeneratoriem.

FOTO: EKRĀNUZŅĒMUMS NO FACEBOOK. SOCIĀLAJOS MEDIJOS IDEJA PAR KAITĪGAJIEM ELEKTROAUTO TIEK VIRZĪTA, ARĪ IZMANTOJOT AR MĀKSLĪGO INTELEKTU RADĪTUS ATTĒLUS. TAJOS ELEKTROAUTO APVIJ MILZĪGI MELNU DŪMU MĀKOŅI.

Igauniju un Lietuvu sasniedza arī daudzviet citur Eiropā izplatītais apgalvojums, ka ES liegs ne tikai pirkt, bet arī labot vecās automašīnas, lai mudinātu cilvēkus iegādāties jaunus videi draudzīgākus spēkratus. Igaunijas Delfi faktu pārbaudītāja Kaili Maltsa atgādina, ka Igaunija pašlaik cenšas ieviest automašīnu lietošanai jaunu nodokli un šāda maldināšana var radīt iespaidu, ka tas tiek darīts pēc ES spiediena. Taču tas tā nav. Viņa vērtē, ka daļā sabiedrības ir pretestība pret zaļā kursa idejām un daudzi neatšķir, kas ir ES un kas – pašas Igaunijas iniciatīvas.

“AIZLIEGS KURINĀT AR MALKU”

Latvijā neilgi pirms vēlēšanām otro apli izgāja vēl vieni populāri ar zaļo kursu saistīti maldi. Proti, ES politikas dēļ būs aizliegts apkurināt mājas ar malku, briketēm un granulām. Pirms

aptuveni gada, sargājot savas biznesa intereses, sabiedrību ar to biedēja Meža īpašnieku biedrība.

VIENS NO ES ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS DIREKTĪVAS PRIEKŠLIKUMIEM 2023. GADĀ PAREDZĒJA IEROBEŽOT ATBALSTU KOKSNES IZMANTOŠANAI LIELAJĀS ŠĶELDAS KATLUMĀJĀS. TĀS NETIKA ATBALSTĪTS. KOKSNES IZMANTOŠANU APKURĒ NELIEDZ NE DIREKTĪVA, NE LATVIJAS LIKUMI.

Iedzīvotājus šis temats satrauc, jo Latvija ir viena no mežainākajām valstīm ES un arī viena no līderēm koksnes izmantošanā apkurē. Pirms EP vēlēšanām šos maldus paņēra vairākas populistu partijas un cita pēc citas ar nepatieso apgalvojumu tracināja sociālo mediju lietotājus.

FOTO: EKRĀNUZŅĒMUMS NO FACEBOOK. OPOZĪCIJAS PARTIJAS LĪDERIS IZPLATA KLIKŠĶU PORTĀLA LA NEPATIESO ZIŅU. TĀS VIRSRAKSTS: “ZAĻAIS KURSS JAU TEPAT PIE SLIEKŠŅA,” PLĀNO AIZLIEGT MALKAS, BRIEKŠU UN GRANULU APKURI.” POLITIĶIS TO PAPILDINA, SAKOT, KA ZAĻAIS KURSS VAR NOVEST LATVIJU LĪDZ BANKROTAM

Skaļākā to vidū ir Latvija pirmajā vietā. Tā kādreiz par oligarhu sauktā Aināra Šlesera vadībā pirms dažiem gadiem izveidojās kā antivakseru aizstāve un līdz pat 2022. gada 24. februārim aicināja uz ciešāku draudzību ar Krieviju. Tagad tās pārstāvji, kuru vidū ir dažādu savvērestības teoriju aizstāvji, regulāri saviem desmitiem tūkstošu sekotāju stāsta, ka zaļais

kurss ir bīstams, Latviju iedzīs bankrotā, bet daudzus iedzīvotājus – pilnīgā nabadzībā. Vairākas partijas vēlētāju maldināšanai izmanto arī seno mītu, ka Latvija ir zaļākā vai viena no zaļākajām valstīm Eiropā, tāpēc nekāda ES vides politika tai nav vajadzīga. Jāpiebilst, ka stāsts par Latviju kā zaļāko valsti ES saskaņā ar Jeila un Kolumbijas universitātes vides indeksu (EPI) bija patiesš pirms 12 gadiem, bet nu jau sen tāds vairs nav.

“10 TŪKSTOŠI IMIGRANTU GADĀ”

Latvijā dažas partijas pirms vēlēšanām sabiedrību biedēja arī ar migrantiem. Nacionālās apvienības kandidāts TikTok stāstīja, ka “izskatās, ka Eiropu sagraus nevis karš, bet cita nelaime”, proti, imigranti. Vēlāk citi tās līderi izplatīja apgalvojumu, ka nesen pieņemtā ES Migrācijas pakta rezultātā Latvijai ik gadu var nākties uzņemt 10 tūkstošus imigrantu vai maksāt 200 miljonus eiro gadā (patiesībā 99 cilvēkus vai 2 miljonus eiro). Šo ne ar ko nepamatoto apgalvojumu atkārtoja jau minētā Latvija pirmajā vietā.

“NEGODĪGAS VĒLĒŠANAS”

Dezinformatori, no kuriem daļa tagad ir arī vēlēšanu kandidāti, kā ierasts pirms vēlēšanām izplatīja aizdomas, ka to rezultāti tiks viltoti. Igaunijā konservatīvās populistu partijas EKRE “arguments” – publicētie partijas reitingi esot zemāki, nekā tiem vajadzētu būt. Latvijā dezinformators un vēlēšanu kandidāts Rūdolfš Brēmanis no sīkpartijas Apvienība Jaunlatvieši aicināja nebalsot iepriekšējā balsošanā, jo viņa rīcībā esot nonākušas ziņas, ka līdz vēlēšanu dienai šos biļetenus viltošot.

Savukārt Lietuvas maldinātāji centās sēt šaubas par Lietuvas prezidenta vēlēšanu leģitimitāti. Viņi Lietuvu centās pielīdzināt Ziemeļkorejai un Krievijai, jo vēlēšanās nebija Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) novērotāju. Lietuvas prezidenta ievēlēšana, kas noslēdzās ar otro kārtu maija beigās, iespējams, mazināja gan maldinātāju, gan sabiedrības uzmanību EP vēlēšanām. Kā norāda faktu pārbaudītāja Aiste Meidute no Lietuvas Delfi, tur ar ES saistītas dezinformācijas šajā laikā nav bijis īpaši vairāk kā parasti.

“ES LIEK CELT PENSIJAS VECUMU”

Latvijā maija sākumā lielu popularitāti guva vēl kāda ar ES saistīta dezinformācija. Vairāki zināmi maldinātāji stāstīja, ka ES kopā ar citām starptautiskām organizācijām prasot Latvijai palielināt pensionēšanās vecumu līdz 75 gadiem. Nekā tāda nav, un arī Latvija pati pensijas vecumu (65 gadi) celt neplāno. Tas valstī ar vienu no īsākajiem mūža ilgumiem un vienu no zemākajām pensijām ES ir īpaši jūtīgs jautājums. Iespējams, tādēļ meli strauji kļuva populāri gan Facebook, gan TikTok, kur ieraksti un video ar šādu vēstījumu sasniedza kopumā vismaz 300 tūkstošus cilvēku. To sākotnējais avots, visticamāk, ir jau minētais Brēmanis, kurš regulāri izsmej valsti, izplata dažādas sazvērestības teorijas un atkārtoti Kremļa dezinformāciju.

“EIROPA VELK MŪS KARĀ”

Tās Baltijas valstīs arvien netrūkst. Kaili Maltas no Igaunijas Delfi norāda, ka lielākoties tie ir dažādi Krievijas radīti apgalvojumi par Rietumu iesaistīšanos karā. Igaunijā, piemēram, nesen izplatīti Krievijas Ārlietu ministrijas publicētie meli, ka Igaunija uz Ukrainu nosūtījusi gandrīz 200 algotņus. Līdzīgi apgalvojumi tur izplatīti par Francijas armiju, tāpat nerimst senie meli par ASV biolaboratorijām Ukrainā. Gan Lietuvā, gan Igaunijā uzmanību izpelnījušies arī jau sen zināmā Kremļa dezinformācija par Ukrainas prezidentu Volodimiru Zelenski un viņa ģimeni. Ukrainas līderis esot narkomāns, tāpēc viņa vietā kandidēšot sieva Olena Zelenska, savukārt Zelenskas labdarības fonda paspārnē darbojoties pedofilu tīkls, kas Rietumu bagātņiem piegādājis par bāreņiem kļuvušos ukraiņu bērnus.

Latvijā šādi acīmredzami safabricēti meli tagad reti kļūst populāri. Vienlaikus īpaši TikTok arvien skan dažādu blogeru stāsti par to, ka Krievijas karš Ukrainā patiesībā ir Rietumu inscenēts, ka Ukraina ir vāja, korumpēta un bez izredzēm uz uzvaru. Tāpat Latvijā izredzes uz vietu EP ir Kremļa naratīvus atbalstošajai partijai Stabilitātei!, pēc kuras paustā šajās vēlēšanās esot tikai viena izvēle – karš vai miers. Tā vēlētājiem atklāti stāsta, ka ES nozīmē neatkarības zaudēšanu un tās pašreizējie līderi mūs cenšas ievilkt jaunā bruņošanās sacīkstē, kurā nav vietas rūpēm par labklājību.

Šī partija daudziem par pārsteigumu pirms pāris gadiem Latvijas parlamentā iekļuva ar TikTok palīdzību. Tas tika pamanīts, un šoreiz tur strādā jau daudz vairāk politiķu – īpaši to,

kas pārstāv radikālāk noskaņotās sabiedrības daļas. Un viņu stāstītais tur krietni atšķiras no tā, ko šie paši politiķi stāsta, piemēram, sabiedriskās televīzijas debatēs.